

ΓΑΛΑΤΑΣ, ΠΕΡΑΝ, ΠΡΕΣΒΕΙΑΙ, ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ.

Ἐκ τοῦ ἀναχωρητηρίου ἡμῶν χωρὶς νὰ ἔχωμεν ἀνάγκην νὰ λάβωμεν καιρὸν λαμβάνομεν κατ' ἀπαίτησιν τὸ θάρρος νὰ διαβιβάσωμεν τῇ Ἡγοῖ βραχυτάτην ἐπισημείωσιν ταύτην εἰς τὰ περὶ τοῦ Πέραν κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ τελεσθεῖσαν τελετὴν ἀπαγγελέντα καὶ γραφέντα, εἰ καὶ ταῦτα μόνον σχολεῖα ἀπέβλεπον. Ἐν πολλὰ καὶ ἔτι πλείονα εἶναι δυνατόν νὰ γραφῶσι καὶ νὰ ἐξακριβωθῶσιν ἄλλοις μελέτω· ἐπιστέλλοντες ὅμως τὰς κατωτέρω γραμμὰς δίδομεν ἀπλῶς ἀφορμὴν περσιτέρω ἵνα οἱ ἀρμόδιοι, οἱ καθ' αὐτὸ ἀρμόδιοι, γράψωσι πλείονα καὶ διαφωτίσωσι τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην φώτων· διότι νῦν ὁσπρίων ἄμητος, ὥς κατηντήσαμεν.

Νομίζομεν ὅτι ὁ περὶ Περαιᾶς ὁμιλῶν ἢ γράφων πρῶτον πρέπει νὰ καθορίσῃ ὑπὸ γεωγραφικὴν ἢ τοπογραφικὴν ἐποψίν τι εἶναι τὸ Πέραν, τίνα εἶχεν ἢ Περαιά ἄλλοτε καὶ νῦν ὅρια, ποίου μέρους ἐδέσποζεν ἐν ἄλλοις χρόνοις καὶ καιροῖς ἢ ὀνομασία αὕτη. Ὁ ἀρχαιομαθὴς μάλιστα καὶ γλωσσομαθὴς, ἐὰν εἶναι φιλομαθὴς, οὐχὶ ὀλίγα δύναται νὰ περισυλλέξῃ ἐκ τῶν περιηγητῶν τῶν κατὰ τὰς τελευταίας τρεῖς ἐκατονταετηρίδας τὴν χώραν ἡμῶν καὶ τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων ἐπὶ πολὺ ἢ καὶ ὀλίγον περιηγησάμενων καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς εἰς ἰδίαν συγγραφὰς συμπηξάντων· ἀλλ' οὐ μόνον τοῦτο καὶ ἐκ διπλωματικῶν ἐγγράφων, ἅτινα ἐγράφοντο ἐκ τῶν ἀμπελώνων τοῦ Πέραν, πολλὰς σημειώσεις δύναται ν' ἀρυσθῇ.

Πέραν ἢ Περαιάν λέγοντες ἡμεῖς τοῦλάχιστον ἐννοοῦμεν τὴν ἀπέναντι ἢ ὥς λέγουσιν οἱ βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ τὴν *καταρτικὴν τοῦ Βυζαντίου* ἐν τῇ Εὐρώπῃ χώραν ἢ πόλιν. Τὴν χώραν ταύτην κλοῦσιν οἱ αὐτοὶ ἱστορικοὶ *Πόλιν Γαλατίνην*, ἢ *Γαλάτην*, κλ. καὶ τοὺς κατοίκους *Γαλατιανοὺς* ἀδιαφόρως, ὥς καὶ σήμερον. Χωρὶς δὲ ν' ἀναδιφῶμεν πολλὰ χαρτία ἢ παλαιὰ ἀποσημειώματα κατὰ τὴν φράσιν τοῦ φίλου ἡμῶν κ. Μ. Γεδεών, ἢ καὶ συγγραφέας λέγομεν ὅτι *Μαρτίριος ὁ Κρούσιος* καὶ ὁ *Γερλάγιος* γράφουσι: *Pera seu Galata* (τῷ 1578), καθὼς καὶ γραμματεῖς πρεσβειῶν γάλλοι καὶ γερμανοὶ π. χ. ὁ G. C. von Driesch, ὅστις περιγράφει τὴν ἐκ τοῦ Βυζαντίου διὰ Γαλατῶν διὰ τοῦ Τοπχανᾶ εἰς Πέραν ἄνοδον καὶ ἐγκατάστασιν τοῦ *Δαμιανοῦ Οὐγῶ φὸν Βιρμόνδου*, πρεσβευτοῦ τῆς Α. Α. καὶ Καθολικῆς Μ. Καρόλου τοῦ ΣΤ' ἐν Κ) πόλει κατὰ τῷ 1719 κ. ἐ. (ὅρα σελ. 273 *Histor: Nachricht von Gross-Botschaft nach Gonstantinopel*. . . ἐν Νυρεμβέργῃ 1723). Δικαίως δὲ κατὰ τὸν ἐλληνικὸν τρόπον ὀνομάζεται *Περαιά*, διότι οὕτως ἐν γένει καλεῖται πᾶσα πέραν τῆς θαλάσσης ἢ καὶ ποταμοῦ χώρα· πρβλ. ἰδίως *Περαιά* τῆς Παλαιστίνης, ἢτοι ἢ πρὸς Α. πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώρα, *Περαιά Ροδίων*, ἢτοι ἢ ἀπέναντι τῆς νήσου πρὸς Ν. παρχλία τῆς Καρίας· τοιαύτην ἐξήγησιν καὶ ἐν τῷ *Γεωγραφικῷ ἡμῶν Ἐγχειριδίῳ* ἀνεγράψαμεν (Τεῦχ. Α' σελ. 121) περὶ τοῦ Πέραν τὸν λόγον ποιοῦμενοι.

Χωρὶς νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι ὁ von Driesch περιγράφει ἐν 5 σειραῖς ἄριστα τὸν Γαλατᾶν ἀναφέρον τὸ παρ' ἀρχαίοις ὄνομα αὐτοῦ *Sycena* (ἴσως κατὰ μετὰφρασιν τοῦ ἀλεξανδρίνου χρονικοῦ (Συκώδης, Συκαῖ) τὴν ὑπὸ τειχῶν, πολλῶν τύμβων καὶ πύργων κατὰ τὸν ἀρχαῖον ρυθμὸν (*nach alter Manier*) καὶ τρόπον περιτειχισμὸν αὐτοῦ καὶ ἄλλα λέγομεν ἐνταῦθα ὅτι τρεῖς μόνον πρεσβείας ἐν τῷ κυρίως Πέραν γινώσκει τὴν *Γαλιλικήν*, τὴν καὶ ἀρχαιοτέραν, τὴν

Ἀγγλικήν καὶ τὴν Ὀλλανδικήν⁽¹⁾, ἐκτὸς ἐννοεῖται τῆς καίσαροβασιλικῆς ρωμαϊκῆς (αὐστριακῆς). Ἀγγελοὶ συγχρόνως ἐπέμφθησαν εἰς τὰς τρεῖς ταύτας πρεσβείας ἵνα ἀναγγείλωσι τὴν ἐκ Βιέννης αἰσίαν τοῦ πρεσβευτοῦ εἰς τὴν Πόλιν ἄφιξιν, ἀλλὰ τοὺς μὲν δύο πρεσβευτὰς εὗρον διαμένοντας ἐν Πέραν ἤδη κατὰ τὴν 1 Αὐγούστου, τὸν τῆς Ἀγγλίας ὁμως δὲν ἐπέτυχον διὰ καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς Βελιγράδιον, οὐ μακρὰν τῆς Μαύρης θαλάσσης, ὡς αὐτῇ λέξει σημειοῦται ὁ ἱστοριογράφος γραμματεὺς, ἵνα μὴ τυχόν παρενεχθέντες τινὲς ἐννοήσωσι τὸ τῆς Σερβίας ὁμώνυμον. ⁽²⁾

Προκειμένου τοῦ λόγου περὶ τῶν ἐν Γαλατῇ ἡμετέρων ἐκκλησιῶν, ὅς ἀντιγράφωμεν ἐνταῦθα μετὰ νέων προσθηκῶν ὅ,τι πρὸ ἔτους ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τῷ συγγραμματικῷ ἡμῶν τῷ περὶ τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα προσφωνηθέντι τῷ κ. Κόντῳ ἐπὶ τῇ 25ετηρίδι αὐτοῦ⁽³⁾ ἵνα πληθυνθῇ ἡ γινῶσις ἀρυσάμενοι τοῦτο ἐξ ἀνεκδότου Συνταγματίου, ὅπερ συνέταξε Στέφανος ὁ Γερλάχιος ἀνευρεθὲν ὑφ' ἡμῶν ἐν τοῖς χειρογράφοις τῆς Τυβίγγης :

« Ἦσαν δὲ ναὶ ἐκκλησιῶν πλῆθος πολὺ· σχεδὸν γὰρ ἕκαστος τῶν εὐγενῶν ἐν τῇ αὐτοῦ οἰκίᾳ ναὶν » εἶχεν ἰδίως ἐξόχως τῶν μεγάλων καὶ δημοσίων.

» Ἐν δὲ Γαλατῇ ἀντικρὺ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰσὶ δέκα· α') Χριστὸς ὁ Σωτὴρ· β') Χριστὸς ὁ Κρεμαστὸς, αἰμαλοῦ ἐπάνω· γ') Χρυσοπηγὴ Παναγία. δ') Καστελιώτισσα Παναγία, (ἀπὸ τόπου ὀνομασθεῖσα)· ε') Ἑλεοῦσα Παναγία· ς') Παναγία· ζ') ὁ Ἅγιος Γεώργιος· η') ὁ Ἅγιος Δημήτριος· θ') ὁ Ἅγιος Νικόλαος· ια') Πρόδρομος ».

Ἐν ἱερουργίᾳ μάλιστα τελεσθείσῃ ἐν τῷ ναῷ τῆς Χρυσοπηγῆς παρὰ τῆς ὁ Γερλάχιος κατηνυχαριστήθη, ὡς γράφει, ἐφ' ᾧ καὶ περιγράφει αὐτὴν ἐν δυοὶ σελίσιν· τῷ 1584 τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο Μάξιμος ὁ Μαργούνιος ⁽²⁾ προσκληθεὶς ἐκ Κρήτης ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἱερμίου τοῦ Β'. Ἐν τέλει ἐκ περισσοῦ σημειοῦσθω ὅτι ἐν σελ. 205 τοῦ γερμανιστὶ τῷ 1674 in folio δημοσιευθέντος Ἡμερολογίου τοῦ Γερλαχίου ἀναφέρονται καὶ δυτικῶν μοναὶ καὶ ἐκκλησίαι ἐν Γαλατῇ, ἧτοι ἐν Πέραν καὶ δὴ ἐπισημότεραι (vornehmste) αἰ ἐξ ἔξ : ἡ τοῦ Ἀγίου Φραγκίσκου ἡ κυριωτέρα, ἡ τοῦ Ἀγίου Βερεδάκτου, ἡ τοῦ Ἀγίου Πέτρου ἡ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου ἡ τῆς Μαρίας, ἡ τῆς Ἀρίας Ἀννης, ἡ τῆς Ἀρίας Κλάρας καὶ ἡ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου. Ποῦ ἔκειντο ἢ ποῦ κείνται αὗται ἄλλοις ἀπόκειται νὰ φροντίσωσιν.

Ταῦτα πενιχρὰ πενιχρότατα γράφομεν σήμερον ἵνα μὴ τέλεον ἀποκρούσωμεν ἐπαναληφθεῖσαν φιλικὴν ἀπαίτησιν διότι γάρ τις γράφειν τίκει.

Ἐν Ξηροκρήνῃ τοῦ Βοσπόρου
τῇ 13 Ὀκτωβρίου 1893.

Β. Α. ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ.

(1) Οἶκοθεν νοεῖται ὅτι καὶ ἡ τῆς Βενετίας πρεσβεία ὑπῆρχεν ἀλλ' αὕτη ἔκειτο ἐν Γαλατῇ.

(2) Τὸν μετὰ τὴν τοῦ Πασσάρωβιτς εἰρήνην (Ἰουλ. 1718) ἐπισκεπτόμενον ἐπισήμως τὴν Πόλιν ἡμῶν πρεσβευτὴν προῦπήντησε καὶ ἐπισκέψατο ἐκ μέρους τοῦ μεγάλου βεζίρη ὁ Μαυροκορδάτος, Πρῶτος διερμηνεὺς τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, κατὰ τὸν ἡμέτερον ἱστοριογράφον καὶ μητρῶθεν ἑγγινος τοῦ περφημισμένου (Beruhmten) Μαυροκορδάτου (Maurus Cordatus) ἀπολαύων, ὡς λέγει, ἀξιοθαυμάστον εὐνάας τοῦ τότε Σουλτάνου Ἀχμέτ τοῦ Γ' διὰ τὰς πρὸς τὸ κράτος ὑπηρεσίας αὐτοῦ. Ὁ Μαυροκορδάτος οὗτος ἦν ὁ Ἰωάννης Α' ὁ καὶ ἡγεμὼν (1684-1719) Πρβλ. Legrand Général : des Maurocordato, καὶ Ε. Σταματιάδου Βίαι μεγάλων διερμηνέων σ. 115.

(3) Σελ. 17.

(4) Πρβλ. Ἰερός κλῆρος σελ. 17.